

Iets met dieren

FOTO: STUDIO ANDRÉ RUIGROK

In dieropleidingen op aoc's en hogescholen is groeiende aandacht voor omgang met dieren, welzijn, maatschappelijk verantwoord ondernemen en de consequenties van internationale afspraken. Dieren blijven centraal, maar het menselijk aspect komt meer naar de voorgrond.

Motieven om een opleiding met dieren te kiezen kunnen behoorlijk uiteen lopen. Kom je naar de school om straks op een veehouderijbedrijf te werken, gaat je hart uit naar bepaalde dieren, paarden bijvoorbeeld of honden en katten, ben je in de eerste plaats gedreven door diergezondheid, wil je werken op een fokkerij of wil je gewoon 'iets met dieren'? Dat is de keuze. En wat wil je dan met dieren? Brigitte Jonkers (19), vierdejaars Dierverzorging op het mbo in Boxtel, vond dieren leuk, vertelt ze. Ze koos

◀ **Bij de opleidingen Veehouderij op aoc's wordt de spagaat alleen maar groter: veel opleidingsplaatsen en steeds minder leerlingen**

Dieropleidingen

Op aoc's zijn er opleidingen voor veehouderij op verschillend niveau, voor diervverzorging en voor de paardenhouderij en paardensport.

Bij de hogescholen gaat het om de opleidingen Dier- en veehouderij (vijf locaties), Educatie en Kennismanagement (Recreatie- & gezelschapsdieren, Paardenhouderij en Veehouderij, drie richting op Stoas Hogeschool in Dronten) en Diermanagement.

Diermanagement zit alleen in Leeuwarden (Van Hall Instituut). Er zijn daar vijf profielen (Beleid en Voorlichting, Voeding en Verzorging, Wildlife Management, Paard en Management en Proefdierbeheer).

Bij de opleidingen Dier- en veehouderij op de andere hogescholen zit vaak Paardenhouderij, soms een combinatie met Zorg, en overall is het profiel Diergezondheidszorg te kiezen.

Niet echt een dieropleiding, maar wel in de marge ervan zou je nog de opleiding Management en Visserij van de CAH Dronten kunnen zien.

Er zijn verder tweejarige bachelorstudies. Bijvoorbeeld International Livestock Management en Equine Management bij Larenstein. Van Hall heeft Animal Management. Er is een (eenjarige) opleiding European livestock production in Dronten. En Larenstein heeft nog een mastersopleiding: Tropical animal production.

Dan is er een managementtraining Melkveehouderij (een eenjarige opleiding voor mbo'ers opgezet vanuit Dier- en veehouderij Van Hall en PTC+ in Oenkerk).

De twee belangrijkste PTC+-locaties voor dier zijn Barneveld en Oenkerk. Barneveld is vooral gericht op honden, katten, reptielen, vogels en vissen. En Oenkerk heeft meer aanbod rondom landbouwdieren: koeien, schapen, varkens en ook paarden.

voor de richting detailhandel. "Ik kan zo iets wat ik leuk vind, combineren met een eigen zaak." Een andere keus was APK (dat staat voor asielen, pensions en kennels) of paraveterinair. Voor de laatste richting moeten leerlingen uit Boxtel wel overstappen naar de school in Oss; veruit de grootste groep deed dat ook.

Volgens Jannie van der Veer (18), derdejaars Diervverzorging op het mbo in Leeuwarden, hebben ook daar de meeste van haar klasgenoten voor de paraveterinaire richting gekozen. In de Diermanagement-klas zit ze met zeven anderen. Voor haar vervolgopleiding denkt ze nu toch aan de Kunst-academie. De opleiding is best leuk, de aanpak (met een mini-onderneming) nieuw en spannend, maar door naar het Van Hall, nee. Dat geldt wel voor Jeroen Greydanus (18), derdejaars op hetzelfde mbo. Zijn fascinatie voor dieren begon al in het vmbo. Hij koos voor paraveterinair om meer inzicht te krijgen in de medische kant. En straks begint hij met Wildlife management. Groot wild. "Ik wil naar het buitenland", zegt hij. "Afrika of Australië bijvoorbeeld."

Arjen Rijkeboer, vierdejaars Diermanagement op het Van Hall Instituut, is een stuk verder. Hij wilde wildparkbeheerder worden. 'De ideale baan', leek hem. Hij heeft zijn mening intussen bijgesteld, maar de studie blijft 'leuk'. En Loes Wessels (25), ook Diermanagement, dacht aan dierenartsassistent. "Ik kwam er (op de mas) achter dat het salaris nou niet echt grandioos was," vertelt ze.

Ze stapte vervolgens met bijzondere interesse voor dierenvoeding in de hbo-opleiding.

Dan heb je de mensen die een bedrijf willen overnemen, een krimpende groep. Zij komen voor een veehouderij-opleiding. Terwijl bij Diervverzorging en Paardenhouderij meisjes veruit in de meerderheid zijn, is dat bij Veehouderij precies andersom. Ze kiezen liefst een opleiding zo dicht mogelijk bij huis zodat ze daar makkelijk kunnen bijspringen.

Uitgestelde puberteit

Die mogelijkheid is er meestal wel. Nog wel. Jan Willem Straatsma, beleidsmedewerker van LTO Nederland, verwacht dat wat Veehouderij betreft aoc's moeten gaan clusteren om voldoende kwaliteit te kunnen blijven leveren. "De spagaat (veel opleidingsplaatsen en steeds minder leerlingen) wordt alleen maar groter."

Voor een opleiding Diervverzorging kun je intussen, behalve in Barneveld, op steeds meer plekken terecht. Veel locaties zijn een jaar of drie geleden gestart met deze opleiding. Hetzelfde geldt voor de paardenhouderij. Deurne heeft niet meer het monopolie. Arjan de Bruin, manager onderwijs en innovatie op PTC+, verwacht wel dat de grootste groei bij Paardenhouderij en Diervverzorging voorbij is. De arbeidsmarkt kan dat waarschijnlijk ook niet aan.

Een leuke opleiding, oké, maar wat is het toekomstperspectief? De veehouderij krimpt, of er genoeg banen in de paardenwereld zijn is twijfelachtig en wat Diermanagement betreft moeten veel functies nog worden gecreëerd. Wat zal de recessie voor de gevolgen hebben? Bovendien is de vraag of de mensen die nu in de opleiding zitten, eigenlijk wel beseffen wat het werk inhoudt.

Eibert van Engelen, afdelingsdirecteur Diervverzorging op het mbo in →

FOTO: STUDIO ANDRÉ RUIJKROK

▲ **Voor een opleiding Paardenhouderij kun je op steeds meer plekken terecht. Deurne heeft niet meer het monopolie. Op de foto: de opleiding paardenhouderij in Alkmaar**

Leeuwarden, verwacht dat de leerlingen Dierverzorging meer aandacht vragen dan die van de Veehouderij. “Vooral in de driejarige maken ze misschien wel een volwassen indruk, maar ze zoeken nog erg naar ‘wie ben ik’, ‘wat wil ik’ en ‘wat kan ik’. Uitgestelde puberteit, zou je kunnen zeggen, Hun kijk op het werkveld is heel beperkt. Daar moeten we veel aandacht aan besteden. Goede voorlichting, een intake en direct een blokstage aan het begin van de opleiding.” Een probleem wil hij het niet noemen. Maar, “ze komen vaak af op de foto (van een hond) op de brochure. Dat is het niet. Dierverzorging is ook met mensen omgaan en hokken schoonmaken. Daar moet je meer dan eens op wijzen.”

Een aantal actuele thema's

- ☛ Toetreding tot de EU van tien lidstaten in 2004. Consequenties zijn naar verwachting meer internationale samenwerking, maar ook nog meer stoppende veehouders.
- ☛ In de EU speelt verder een andere marktordeningspolitiek (minder steun en subsidie), het plattelandsbeleid (meervoudige functies) en stimulators van biologische landbouw.
- ☛ Nadruk op duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen en druk van de publieke opinie noodzaakt ondernemers om het welzijn van dieren een duidelijker positie te geven.
- ☛ Na dierziektes zoals mkz en vogelpest zijn de eisen voor voedselveiligheid, ketenbeheersing en *tracking* en *tracing* nog eens verhoogd.

Cosmetica

Dierenwelzijn is een thema, al jaren. Niet alleen voor de zogenaamde non-productiedieren, maar ook voor de productiedieren. Of, zowel voor nutsdieren als gezelschaps- en recreatiedieren. LNV heeft er beleid op gezet, dierenbeschermingsorganisaties – die sinds Volkert van der G. soms te gemakkelijk in de hoek van illegaal activisme worden gedrukt – vragen herhaaldelijk aandacht voor misstanden en ook leerlingen en studenten in de dieropleidingen noemen het als essentieel punt. “Het leeft bij hen heel erg”, zegt Van Engelen van AOC Friesland.

Het is dan niet zo gek dat bijvoorbeeld Van Hall naast Veehouderij een opleiding als Diermanagement is gestart. Mensen moeten voor dieren, zowel landbouwhuisdieren als non-productiedieren, opkomen omdat ze dat niet zelf kunnen. In deze opleiding gaat het er onder meer om hoe dat kan. Niet in de eerste plaats met de dieren zelf aan de slag, maar met hun behandeling door mensen. Er is, aldus Fred de Jong, opleidingsdirecteur Diermanagement, nog veel te doen aan de positie van non-productiedieren. Deze opleiding wil daarbij een voortrekkersrol spelen. Discussies gaan er bijvoorbeeld over ethiek rondom proefdieren. “Als je mensen op straat ernaar vraagt, zullen ze in eerste instantie vrij negatief reageren”, zegt Harry Blom, proefdierdeskundige bij de Universiteit van Utrecht. “Ze denken aan apen, hon-

den en aan cosmetica. Totdat ze wat meer informatie krijgen. Dan blijkt dat het meestal om ratten gaat en dat er voor cosmetica in Nederland niet getest mag worden.” Naast Van Hall heeft ook PTC+ bevoegdheid om met proefdieren te werken. In de praktijk blijkt dat bijvoorbeeld om aftappen van bloed voor onderzoek te gaan. Behalve welzijn is er nog meer. Arjan de Bruin noemt zaken zoals maatschappelijk verantwoord ondernemen, de ketensamenwerking en de voedselveiligheid. Er zijn andere ideeën over de betekenis van het platteland, nieuwe wet- en regelgeving en internationale concurrentie. Wat zijn de gevolgen van de toetreding van de nieuwe lidstaten tot de EU?

Verder wordt voortdurend gewezen op ondernemersvaardigheden. Jan Willem Straatsma, beleidsmedewerker bij LTO Nederland, spreekt over strategisch ondernemerschap. Je moet je, zeker als veehouder, reenschap geven van nationale en internationale ontwikkelingen en daar de bedrijfsvoering op afstemmen. “Veel potentiële bedrijfsopvolgers krabben zich tijdens de opleiding nog wel eens achter de oren”, zegt Cor Kwakernaak, docent melkveehouderij op het Van Hall Instituut.

Dierenwinkels

De dieropleidingen proberen, zoals alle opleidingen, hun curriculum actueel te houden. De hogescholen

☛ De wens om economisch van betekenis te blijven betekent dat de overheid Nederland als een innovatief kennisland wil profileren. Ook dat heeft consequenties voor de sector.

☛ Ruim de helft van de huishoudens heeft een of meer huisdieren. Overheid en belangengroepen kijken kritisch naar gezondheid en welzijn van deze dieren. Er zijn allerlei wettelijke regelingen zoals de Gezondheid- en Welzijnswet voor Dieren, het Honden- en Kattenbesluit en het Besluit Paraveterinair.

☛ Het aantal praktiserende dierenartsen is in de periode sinds 1970 ongeveer verdrievoudigd. De vraag naar paraveterinaire dierenartsassistenten neemt toe.

☛ Het aantal proefdieren is de laatste 25 jaar sterk gedaald, maar schommelt nu rond 700.000. Er is wet- en

regelgeving en toezicht op uitvoering. Er wordt ook gepoogd om de proeven te vermijden, te verminderen en pijn en ongerief te voorkomen.

☛ Over wildbeheer en beheer van plaagdieren wordt gediscussieerd. De vraag is of je beesten de vrije loop kunt laten en de natuur haar gang kan laten gaan, of dat je moet ingrijpen. Bij plaagdieren is de keuze dan tussen actieve bestrijding en gerichte voorlichting.

☛ Volgens de Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie beoefenen een half miljoen mensen de paardensport. Opleidingen zijn aantrekkelijk voor paardenliefhebbers, maar de arbeidsomstandigheden blijken zwaar.

werken na de landelijke vaststelling van competenties met externe adviescommissies. En voor het middelbare beroepsopleiding is er het gestructureerde overleg bij Aequor over de grote lijnen en de contacten in sectoradviesraden voor de invulling op schoolniveau. Op dit moment loopt de actualisering samen met de omslag naar competenties.

Arjan de Bruin is via de sectorcommissie bij Aequor betrokken bij overleg rondom de competentiegerichte kwalificatiestructuur. "Er begint lijn in te komen", zegt hij. "De vraag is of het herkenbaar is voor de praktijk. Dat is nog een aandachtspunt."

Hans van Tartwijk, foktechnisch medewerker bij KWPN en lid van de werkveldcommissie Dier en veehouderij bij Larenstein, vindt het goed dat de school terugkomt van de 'wat doorgeslagen' nadruk op (sociale) vaardigheden van de laatste jaren. Het schuift in zijn ogen nu weer enigszins terug naar de vakinhoudelijke kennis waar het werkveld om vraagt. "Een voortdurende golfbeweging."

Ook Straatsma van LTO Nederland spreekt regelmatig met aoc's en hogescholen over de vraag of opleidingen nog wel voldoende toegesneden zijn op de praktijk. "Tot een paar jaar geleden was dat nogal problematisch. De praktijk op bedrijven was ver weg en ondernemersvaardigheden waren onderbelicht. Ik geloof dat het onderwijs dat goed heeft opgepakt." Hij vindt in dat kader het initiatief van het Groenhorst college en CAH Dron-

ten (een doorlopende leerlijn voor ondernemersopleiding) heel mooi. Zowel in de middelbare als de hogere opleidingen wordt het belang van praktijkervaring onderkend. Een goede beroepspraktijkvorming op erkende opleidingbedrijven in het geval van de middelbare en meer nadruk op stage- en afstudeeropdrachten voor de hogere. De stage moet leerlingen ook confronteren met de realiteit van de dierenwereld, vindt Van Engelen. "Het is lastig om ze ervan te overtuigen dat het over meer dieren gaat dan bijvoorbeeld honden en katten."

Jannie van der Veer vertelt over de minionderneming die ze met haar klas runt. Ze willen Marans-kippen importeren. Iedereen heeft een functie gekregen, zoals directeur of beheerder van financiën. Jannie ontwerpt promotiemateriaal. "Heel erg leuk", zegt ze. "Vandaag (half december) ben ik langs dierenwinkels geweest en er is wel belangstelling." Deze minionderneming illustreert het: dieropleidingen gaan niet alleen over omgang met dieren, maar wellicht nog meer over de omgang met mensen. Leerlingen en studenten komen misschien meestal wel vooral voor de dieren, maar competenties zijn ook gericht op omgang met toekomstige collega's, leveranciers, publiek, fokkers, beheerders en consumenten. ☞

Ton van den Born

FOTO: STUDIO ANDRÉ KUIJROK

▲ **Dieropleidingen gaan niet alleen over omgang met dieren, maar wellicht nog meer over de omgang met mensen**